

Ərköyün uşaqlarla bədbəxt gələcəyə...

Təessüf ki, böyüdüyümüz uşaqların təbiyəsinə heç də hamımız eyni düşüncə prizmasından baxmırıq. Aramızda buna daha çox diqqət edənlər də, uşağın nazı ilə oynayanlar da, onunla həddindən artıq qaba davrananlar da var. Birinci-ni çıxmak şətilə digər iki yanaşma səhvdir və uşaqların gələcək həyatına mənfi təsir edən amillərdir. O amiller ki, bu gün verdiyimiz təbiyənin sabah ağrısını çəkən də özümüz olacaq. Belə isə nə üçün bunu bu gündən fikirləşmərir? Nə üçün uşaq təbiyəsində bəzən bile-bile, bəzən də bilməyə-rəkdən, lakin öyrənmək də istəmədən səhv yol veririk? Söhbətimizi bu mövzu ilə davam etdirək ki, bəlkə bəzi valideynlər gec olmadığını anlayıb, uşaqlarının gələcək bədbəxtliyinin qarşısını bu gündən ala bilsinlər...

Ev, ailə, uşaq...

Təbii ki, evlərimiz kimi, ailələrimiz də bir-birindən çox fərqlənir. Kimi kirayədə yaşıyır, illərdir ki, bir ev almaq üçün cəhd edir, lakin hələ də bunu reallaşdırıb bilmir. Kimi ortabəbir evdə ömür sürür, kimisə 2-3 mərtəbəli gözəl həyəti evdə yaşıyır. Kiminin evində et çəkməyə bir maşını yoxdur, evin xanımı hələ də paltarları əlində yuyur, bir televizoru yoxdur ki, uzun gün ərzində onunla başını qatsın, digər bir xanım isə bütün günü televizorun qarşısındadır, bütün işləri ni qulluqçular görür. Ətçəken, paltaryuan maşınının hansı markaya məxsus olduğunu xəbəri yoxdur. Bunlar kimi biri ilə keskin ziddiyətde olan onurlarla misal çəkmək olar.

Lakin ailələrdə dünyaya göz açan uşaqların hər biri yaşılığı evlərdən, valideynlərinin fərqli vəziyyətindən asılı olmayaraq eynidir: məsum, körpə, təmiz və pak. Onlar Allah-təala tərəfindən bize bəli, bu formada bəxş olunurlar. Uşaqların ailəmizə gəldiyi gündən etibarən təbiyəsi, yetişdirilməsi, ona aşılananlar isə sırf valideynlərlə bağlıdır. Bu məsum körpələrin gələcək xoşbəxtliyinin də, bədbəxtliyinin də açarı valideynlerin əlindədir. Həmin gündən ata-ana tək valideyn-uşaq sahibinə deyil, həm də qoruyucuya, təbiyə edənə, yetişdirənə çevrilirler. Ele mövzumuz da budur. Bəs hər valideyn bunları bacara bilirmi? Övladını gələcək üçün mükəmmel yetişdirə, təbiyə edə bilirmi? Yoxsa evlər, həyatlar, yaşayışlar kimi, uşaqlar da fərqli böyükür?..

Ərköyünlüyün acı nəticəsi

Bəli, evlər, ailələr, həyatlar, yaşayışlar kimi, uşaqlarımız da fərqli böyükür. Yeni bunu hər birimiz yaxşı görür və bili-rik. Uşaqların ərköyün böyündülməsi isə heç də ailənin varlı, kasib olmasından irəli gəlmir. Təminatlı ailələr var ki, orada uşaq verilən təbiyə çox mükəmməl şəkildə olur. Məsələn, illər öncə yaşadığım rayonda birinci katib vardi. Onun övladları ərköyünlükdən kənar uşaqlar idi. Biri bacımın, biri isə mənim sinif yoldaşım idi. Onlar o qədər mehriban, səda uşaqlar idilər ki... O vaxt uşaq idik. Bütün bunları çox da yaxşı anlamırdıq. Bu günün prizmasından onların bizimle birgə məktəbə getməsini, oynamasını, söhbətlərini xatırlayanda həqiqətən onların ərköyünlüyü, özlərini bəzən fərqli hesab etmələri ilə bağlı heç nə yada düşmür. Lakin valideynləri və-zifədə olan digər uşaqlar da məktəbimizdə təhsil alırdı. Onlar demək olar ki, sinif yoldaşları ilə danışmırı. Geyimləri, çantaları ilə fərqləndilər. Onları həm də məktəbə maşın aparıb gətirdi. Bax bu bir-birindən fərqli iki misal-həm də hər ikisinin imkanlı ailələrə məxsus olması iki ailənin övladlarının özlərini necə aparması ilə ümumilikdə ailələrin verdiyi təbiyəni nümayiş etdirirdi.

Uşaqlar kiçik yaşlarından düzgün təbiyə edilməlidir. On-lara hər istəyinin yerinə yetirilməsinin mümkün olmadığı ətraflı izah edilməlidir. Valideynlər var ki, uşaq nə istədisə, te-

cili şəkildə onu həyata keçirməyə başlayır. Bu isə uşaqda alışqanlıq yaradır. O, düşünür ki, nə istəsem, o da olacaq. Bu günlərdə marketdə ata-ana və yanlarında 3-4 yaşlı oğlan uşağının timsalında xoşagelməz bir mənzərə ilə qarşı-laşdırıb. Uşaqın qucağı dolu idi. Baxdım ki, elinə keçəni götürür. Onun bu hərəketi isə valideynlərinə sanki ləzzət edirdi. Elə bil uşaqları ilə qurur duyur, ona daha da yaxşı imkan yaradırdılar ki, ne istəyirsə, götürsün. Onlara sonadək bax-mağı, nəticəni gözləməyi qərara aldırm. Seyr etdikcə də ya-xınlarda bir ana və qızla bağlı mənzərə də xəyalımda canlandı. Qızçıq anasından gəlincik istemişdi. İçdən, amma sa-kiçəcə ağladığını da görmüşdüm. Lakin anası onu o qədər astadan, qəlbini toxunmadan başa salırdı ki... "Qızım, bu dəfə yox, növbəti gelişimizdə alacağam. Axi sənə evdə demişdim ki, bu dəfə başqa şeylər almaq üçün gedirik. Sən yadından çıxardınmı evdəki söhbətimizi?" Uşaq anasını dinləyir, gə-lincik isteyini də dəfə edə bilmirdi. Odur ki, birdən anasının ayaqlarını qucaqlayıb necə hicqirdısa, mənim kənarda ürə-yim parça-parça oldu. Lakin təbiyənin bu forması da ürə-yimcə oldu. Yaxınlaşış gənc anaya, "sənə hala olsun" - de-dim.

Marketdəki budəfəki ata-ana isə baxdım ki, uşaqın götür-dükərini qoynundan əsla çıxarıb arabaya qoya bilmir. Uşaqın götürdükləri qucağındaca kassaya yaxınlaşdırıb. Orada isə zor-bəla ile onları uşaqdan qoparıb pulunu ödəyib yenidən qucağına doldurdular.

Budur, gözlərim qarşısındaki hər iki hadisə "dil açıb" uşaqlara verilən təbiyədən danışır. Ərköyün və ərköyünlük-dən uzaq uşaqlardan söhbət açır. Bu gündən onları gələcə-yini gözlər öünüə gətirir.

Onu da vurğulamaq yerinə düşər ki, bütün etdiyi hərəkət-lərə, söydüyü söyülərlə görə valideynləri, nənə-babaları tə-rəfindən alqışlanan uşaqlar minlərdir. Əmilər-dayılar var ki, uşaqlara söyüş öyrədir, sonra da onu danışdırıb gülürlər. Nə-nə-babalar var ki, uşağı başına çıxarrıb. Uşaqsa eve qonaq geləndə də nənə-babanın ciyindən, başından enmir, onlar-sa bundan qurur duyurlar. Uşaq var ki, nə isə istəyəndə aya-ğını yerə çırır, bir xeyli ağlayır, lakin sonda öz dediyi olur. Artıq ikinci-üçüncü dəfə sözsüz ki, yene də uşaqın dediyi olur, cüntü artıq təbiyənin təməli səhv qoyulmuşdur. Lakin uşaqlar da var ki, ailəsinin imkanı olmasına baxmayaraq düzgün təbiyə edilir. Ona hədiyyələr hər gün yox, ad günün-də, bayramlarda alınır. İstədiyi hər şey də alınır. Ona mə-dəni şəkildə başa salınır ki, bu, sən istədiyin kimi deyil, bu cür olmalıdır. Lakin kasib ailələr də var ki, uşaqın istəklərini qonşudan-qohumdan borc pul almaqla həyata keçirir. Beləliklə, həm öz ailə büdcəsinə, həm də övladının gələcəyinə zərbə vurmaq olur. Valideynlər də var ki, uşaqla ümumiyyət-lə, qaba davranışları ki, bu da qətiyyən düzgün deyil. Bütün bunların fonunda belə qənaətə gəlmək olar ki, uşaqın ərköyün yetişdirilməsi heç də varlı-kasib olmaqla deyil, düşüncə, təfəkkür məsələsi ilə tənzimlənir.

Bu gün güldürənlər sabah ağladacaq

Düşüncə və təfəkkürümüzün bəhəsi olan təbiyə meto-dunu tətbiq etmək əvladlarımızı bəzən doğru yetişdirmirik. Bu gün onların ərköyünlüyüne, şıltاقlıqına gülürük, başımıza çıxarıraq. 2-3 yaşlı uşaq bizim seçdiyimiz paltarı geyinmir, ayağını yerə çırır ki, mən öz istədiyimi geyinəcəm. Kiçik-yaşlı uşaq bişirdiyimiz yeməyi yemir, ayağını yerə çırıpb öz istədiyini tələb edir. Oyuncاقları ilə aqressiv davranışır, bizsə anlaya bilmirik ki, bu aqressivlik sabah onda başqa cür təza-hür edəcək.

Uşaqımız dərs oxumaq istəmir, biz də videosunu çəkib, sosial şəbəkələrdə paylaşırıq, gülüş toplayırıq. Bu gün az-yaşlı əvladımıza əre getməkən bağlı nələrisə öyrədir, sonra da videosunu çəkib paylaşırıq. Camaati özümüzə güldürü-rük. Fəxr edirik, qurur duyuruq ki, bizim əvladımız hamını güldürür.

Yeməməsi, yatmaması, istəklərini, ayağını yerə döymə-sini, başlarında, ciyinlərde gəzməsini, marketdə başımıza aç-dığı oyuları, xoşuna gəlməyen hədiyyəni gözlerimiz qarşı-sında parçalamasını, istəmədiyi yeməyi boşqab ilə birlikdə yeri çırpmasını qonşulara, qohumlara fəxrə, qururla danış-riq, hansı ki, bunlar çox utandırıcıdır. Bunlar uşaqımızın de-yil, bizim nə olduğumuzu göstəren amillərdir. Hələlik o, uşaqdır. Onunla bağlı ne görünürse, demeli, o, bizik. Bizim seviyyəmiz, bizim düşüncəmiz, bizim təbiyəmizdir. Sabah isə bizim olanlar əvladımıza məxsus olacaq. Artıq sabah bütün bunlar bizi güldürməyəcək. Ərköyünlüyün, özbaşınalığın, şıltاقlığın nəticəsi olaraq uşaqımız müftəxor, özünü bəyə-nən, yekəxana, qədirbilməz olacaq. Bu kimi xüsusiyyətlər

isə bize göz yaşından savayı heç nə verməyəcək. Böyüdükcə əvladımızın qayğıları da böyükəcək, istəkləri də artıq kiçikölçülü qalmayacaq. Bunları qarşılığa biləcəyikmi? Yenə də onun hərəkətləri bizi güldürə biləcəkmi? Bu gün ərköyün etdiyimiz uşaqlar sabah məktəbdə müəllimin də başına çıx-maq istəyəcək, sinif yoldaşları ilə kobud davranışacaq. Axi hə-mişə onun istədiyi olub, bağçada da, məktəbdə də, uşaqlar arasında da istəyəcək ki, onun dediyi olsun, səhv-düz, fərqi yoxdur. Bu gün istəkləri anında yerinə yetirilən uşaq bunun məktəbdə də belə olacağını istəyəcək. Lakin orada bu, belə olmayıacaq aksi. Bugünkü istəklər sabah öz yerini daha bahalı geyimlərə, gəzməklərə, yemeklərə, əyləncələrə verəcək. Bu isə bəzən imkan xaricində olacaq, bəzənsə özünəmə-sus problemlər yaradacaq. Belə olanda üzümüz gülecekmi? Ərköyün böyüdüyümüz uşaq sabah cəmiyyətde özünü apa-ra bilməyəcək. Dalaşacaq, kobudluq edəcək, qaba davranışacaq, nəticədə soyuləcək, döyülcək, həbs olunacaq. Bütün bunlar necə, bizi güldürəcək, yoxsa ağladacaq. Belə isə bunlar haqqında bu gün düşünmək lazımdır. Sabah gec olar.

Mətanət Məmmədova